

ПІДГОТОВКА ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ

УДК 378.245:364.4(100)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Коляда Наталія, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID 0000-0001-7743-7831

E-mail: Koliada_n@ukr.net

Кравченко Оксана, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

Коляда Тетяна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ORCID 0000-0002-9202-1196

E-mail: tetianakoliada@ukr.net

У статті здійснено аналіз міжнародного досвіду підготовки докторів філософії з соціальної роботи.

Автором проаналізовано моделі підготовки та атестації наукових кадрів у різних країнах світу та схарактеризовано діяльність міжнародних структур, фахових спільнот з популяризації науково-методичного досвіду, теорії і практики докторської освіти. Також здійснено аналіз стану використання досвіду іноземних програм у підготовці докторів філософії з соціальної роботи в Україні.

Ключові слова: доктор філософії, підготовка та атестація науково-педагогічних кадрів, міжнародна соціальна робота, міжнародні фахові спільноти, підготовка докторів філософії з соціальної роботи, освітньо-наукова програма.

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF TRAINING DOCTORS OF PHILOSOPHY IN SOCIAL WORK

Koliada Natalia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID 0000-0001-7743-7831

E-mail: Koliada_n@ukr.net

Kravchenko Oksana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID 0000-0002-9732-6546

E-mail: okskravchenko@ukr.net

Koliada Tetiana, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor of Social Pedagogy and Social Work Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID 0000-0002-9202-1196

E-mail: tetianakoliada@ukr.net

The article analyzes the international experience of training doctors of philosophy in social work.

The author analyzed the models of training and certification of scientific personnel in different countries of the world (Great Britain, Germany, France, Italy, Poland).

The activity of international structures, professional communities on the popularization of scientific and methodical experience, theory and practice of doctoral education is characterized (European University Association, Council for Doctoral Education, Group for the Advancement of Doctoral Education in Social Work, The International Association Of Schools Of Social Work, Realising the potential of researchers). Among the tasks of the activities of the above and other international structures, institutionalized global professional communities (associations, organizations, programs, etc.) is the coordination of activities related to the development of social work education: development of standards to improve the quality of education; organizing and holding forums for exchange of research; popularization of scientific and methodological experience, theory and practice of doctoral education in social work.

An analysis of the state of using the experience of foreign programs in the training of doctors of philosophy in social work in Ukraine was carried out. In order to generalize the level of use of foreign experience in the training of doctors of philosophy in Ukraine, the state of taking into account the experience of foreign programs during the formulation of goals and program results of training in domestic educational and scientific programs in social work was analyzed. The main source is information on the self-assessment of the ONP from the specialty 231 Social work, formed by higher education institutions, by scientific institutions during the accreditation of educational and scientific programs by the National Agency for Quality Assurance of Higher Education.

Keywords: *doctor of philosophy, training and certification of scientific and pedagogical personnel, international social work, international professional communities, training of doctors of philosophy in social work, educational and scientific program.*

Постановка проблеми. Одне із нагальних завдань сучасного етапу розвитку української науки, вищої освіти, підготовки висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів – інтеграція до світового освітньо-наукового простору.

У процесі формування спільного науково-дослідницького середовища набуває актуальності вивчення сучасних потреб освіти і науки з урахуванням реалій та можливостей розвитку української та світової практики.

Підготовка докторів філософії як науково-педагогічних кадрів спрямована на формування цілей та програмних результатів навчання, що відповідають пріоритетним напрямам розвитку освіти і науки, які задекларовані в законах України «Про освіту» (2017, зі змінами) [7], «Про вищу освіту» (2014, зі змінами) [5], «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015, зі змінами) [6]; «Цілях сталого розвитку України до 2030 р.» (2019) [1]; «Зальцбургських принципах» – «Висновки та рекомендації Болонського семінару "Докторські програми для європейського суспільства знань"» (Salzburg I. Conclusions and Recommendations from the Bologna Seminar on «Doctoral Programmes for the European Knowledge Society», 2005) [43], «"Ініціативні рекомендації" Ради з докторської освіти

Європейської асоціації університетів» (Salzburg II. Initiative Recommendations» of the European University Association, EUA Council for Doctoral Education, 2010) [44]; «Принципах інноваційної докторської підготовки» (Principles for Innovative Doctoral Training, Mapping Exercise on Doctoral Training in Europe, 2011) [41]; та ін.

Ці та інші нормативно-рекомендаційні документи зорієнтовують підготовку доктора філософії (так звану «докторську освіту») на врахування предметної області конкретної спеціальності, яка передбачає набуття не вузьких компетентностей, а розв'язання комплексних проблем у науковій галузі, її методології, формування наукового світогляду, філософсько-культурного кругозору.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На етапі реформування системи підготовки науково-педагогічних кадрів активізувалися дослідження українських науковців щодо концептуальних теоретико-методичних засад підготовки докторів філософії, теорії і практики розвитку третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (М. Винницький, В. Меньяло, Ж. Таланова та ін. [2; 14; 31]).

Окрему групу становлять наукові розвідки, присвячені світовим та європейським тенденціям розвитку вищої освіти (О. Заболотна, С. Калашнікова, В. Луговий, В. Моренець та ін. [3; 23]).

В умовах академізації соціальної роботи актуалізуються дослідження щодо концептуальних засад підготовки докторів філософії з соціальної роботи (О. Карагодіна, О. Кравченко, В. Лютий, О. Пожидаєва, Т. Семигіна та ін. [9; 11; 12; 13]), зокрема, з питань міжнародної практики соціальної роботи та зарубіжного досвіду підготовки докторів філософії в цій галузі (Т. Семигіна, Н. Кабаченко, О. Бойко та ін.) [1; 22; 24–27; 45].

Вагомий дослідницький інтерес становлять матеріали наукових заходів (круглих столів, конференцій, семінарів), присвячених проблемам академічної підготовки наукових, науково-педагогічних кадрів у галузі соціальної роботи, що проходили у Запорізькому національному університеті [18], Академії праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ), Київському національному університеті імені Тараса Шевченка [10] та ін.

Окрему дослідницьку групу джерел становлять інформаційно-аналітичні матеріали Міністерства освіти і науки України (зокрема, «Інформаційно-аналітичний звіт МОН України про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (2021) [8]), Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [28], українських та зарубіжних закладів вищої освіти [17], міжнародних організацій з соціальної роботи та соціальної освіти [32].

Мета статті – схарактеризувати діяльність міжнародних структур, фахових спільнот з популяризації науково-методичного досвіду, теорії і практики докторської освіти та здійснити аналіз стану використання досвіду іноземних програм у підготовці докторів філософії з соціальної роботи в Україні.

Виклад основного матеріалу. Досягнення мети дослідження здійснювалося за трьома складовими (завданнями):

1) аналіз моделей підготовки та атестації наукових кадрів у різних країнах світу;

2) характеристика діяльності міжнародних структур, фахових спільнот з популяризації науково-методичного досвіду, теорії і практики докторської освіти з соціальної роботи;

3) аналіз освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи на предмет використання досвіду іноземних програм.

На виконання *першого завдання* з'ясовано, що сьогодні у різних країнах світу апробовано різні *моделі підготовки докторів філософії та атестації наукових кадрів*, зокрема:

– Великобританія – за результатами виконаних дослідницьких проєктів присуджують ступінь доктора філософії (Doctor Philosophy – Ph.D) без зазначення галузі, в якій проводилися дослідження і захищалася дисертація;

– Німеччина – ступінь доктора наук (Doctor, Ph.D) присуджують після успішного захисту дисертації лише в університетах. За результатами підготовки габілітації видається державний диплом доктора наук (Doctor-Halibitation);

– Франція – присудження доктора третього циклу (doctoral de troisieme cycle) належить до компетенції університетів, а також акредитованих дослідних центрів. Підготовка доктора галузі наук (diplome d'etudes approfondies) здійснюється під час навчання за програмами третього циклу – у докторантурах. Усі питання, пов'язані з підготовкою наукових кадрів регулюються централізовано державою в особі Міністерства вищої освіти і досліджень;

– Італія – атестація наукових кадрів повністю зорієнтована на обслуговування університетів, а загалом – лише державного сектору зайнятості;

– Польща – наукові ступені (доктор, доктор габілітований – з певної галузі та з мистецтва) присуджуються наукові ступені в «інституціях», які отримують на те дозвіл Центральної Комісії відповідно до кадрового наукового забезпечення [8, с. 5].

Як засвідчив аналіз зарубіжної практики підготовки науковців, моделі атестації науково-педагогічних кадрів різних держав, попри свої розбіжності мають багато спільного, а саме:

– прилюдний захист особою спеціально підготовленої наукової праці – дисертації;

– наявність наукового доробку та новизна наукових результатів; знання та вміння особи, яка претендує на здобуття наукового ступеня; провідна роль наукового осередку;

– виконання експертних дій у різних формах; у тій чи іншій мірі державне регулювання;

– особа, яка пройшла докторат, своїми дослідженнями і конкретними проєктами має засвідчити свій високий професіоналізм («Інформаційно-аналітичний звіт Міністерства освіти і науки України про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», 2021) [8, с. 6].

В Україні ступінь доктора філософії запроваджено Законом України «Про вищу освіту» (від 1 липня 2014 р., зі змінами). Так, відповідно до ч. 1 ст. 5 Закону «третьій (освітньо-науковий) рівень віднесено до рівнів вищої освіти і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у

галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення» [5].

Відповідно до ч. 6 ст. 5 Закону доктор філософії – це «освітній і водночас науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра» [5].

З-поміж новацій, законодавчо упроваджених у 2014 р.:

- ступінь доктора філософії присуджується разовою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи за результатами успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді;

- компетентнісний підхід до здобуття ступеня доктора філософії – крім підготовки та захисту дисертації, особа має здобути теоретичні знання, уміння, навички та відповідні компетентності [8, с. 9].

Сьогодні в Україні нормативне підґрунтя системи підготовки докторів філософії охоплює такі документи:

- Закони України «Про освіту» (2017, зі змінами) [7], «Про вищу освіту» (2014, зі змінами) [8], «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015, зі змінами) [6];

- Національна рамка кваліфікацій (постанова КМУ № 1341 від 23.11.2011 у редакції від 25.06.2020 № 519) [16];

- Державні стандарти (за наявності) [29];

- Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), Постанова КМУ № 261 від 23.03.2016 р. (зі змінами, Постанова КМУ № 283 від 03.04.2019 р.) [19];

- Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами, Постанова КМ № 341 від 21.03.2022) [20];

- інші нормативно-правові документи [30].

Одним із актуальних завдань вищої освіти в цілому та підготовки висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів є інтеграція до світового освітньо-наукового простору. Зокрема, шляхом розвитку *міжнародних структур, фахових спільнот з популяризації науково-методичного досвіду, теорії і практики докторської освіти*, а також долучення до їхньої діяльності українських науковців, закладів вищої освіти, науково-дослідних установ.

Міжнародний контекст підготовки докторів філософії з соціальної роботи забезпечується дотриманням основних аспектів нормативно-рекомендаційних документів, що визначають:

- *нормативну базу міжнародної соціальної роботи*: «Глобальні пріоритети соціальної роботи та соціального розвитку на 2020-2030 рр.» (Global Agenda For Social Work And Social Development 2020-2030) [33], «Світові пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій» (Global Agenda for Social Work and Social Development: a path toward sustainable social work, 2012) [47; 24],

«Глобальні стандарти освіти та підготовки фахівців із соціальної роботи» (Global Standards for the Education and Training of Social Work Professionals, 2004 p.) [36], «Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» (Global Standards for Social Work Education And Training, 2020 p.) [35; 26]; та ін. [27];

– нормативну базу міжнародних принципів досліджень, підготовки докторів філософії (зокрема, з соціальної роботи): «Зальцбургських принципів» (Salzburg I, 2005, Salzburg II 2010) [43; 44], «Принципів інноваційної докторської підготовки» (Principles for Innovative Doctoral Training, Mapping Exercise on Doctoral Training in Europe, 2011) [41], «Рекомендацій щодо забезпечення якості програм підготовки докторів філософії із соціальної роботи» (Quality guidelines for phd programs in social work, 2013 p.) [49; 22]; Документ щодо досліджень у соціальній роботі (The IASSW Statement on Social Work Research, 2014 p.) [46];

– інших міжнародних документів щодо визначення соціальної роботи, етичних стандартів соціальної роботи тощо [27].

Міжнародна соціальна робота (дії професії «соціальна робота» на міжнародному рівні), зумовлена глобалізацією, процесом швидкого поширення людей та капіталів, взаємопроникнення ідей, «живиться» двома ключовими ідеями:

1) транснаціональності (визнання можливості перенесення знань і практик розв'язання соціальних проблем крізь і понад кордони національних держав);

2) стандартизації (врахування глобальної тенденції визначення фіксованого набору мінімальних вимог, які повинні сприяти піднесенню якості та ефективності певної діяльності; орієнтація на ідеї випереджальної стандартизації, яка визначає рекомендовані вимоги на майбутнє, те, чого повинні прагнути соціальні працівники та викладачі соціальної роботи) (Т. Семигіна) [26, с. 75–76].

Міжнародна соціальна робота «підтримується та просувається інституціоналізованими глобальними фаховими спільнотами» [26, с. 75]. Своєрідними координуючими центрами з популяризації науково-методичного досвіду, теорії і практики докторської освіти з соціальної роботи є міжнародні структури, з-поміж яких: Рада з докторської освіти Європейської асоціації університетів (European University Association, Council for Doctoral Education, EUA-CDE, <https://eua-cde.org/>), Комітет з удосконалення докторської освіти з соціальної роботи (Group for the Advancement of Doctoral Education in Social Work, GADE, <http://www.gadesocialwork.org/>), Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи (The International Association Of Schools Of Social Work, IASSW, <https://bit.ly/2ZYWK0N>), Програма розвитку дослідників VITAE (Realising the potential of researchers), Велика Британія, <https://www.vitae.ac.uk/>) та ін.

Створення активного дослідницького середовища і забезпечення розвитку загальних навичок науковця в структурованому навчанні – ініціатива *Ради з докторської освіти Європейської асоціації університетів* (European University Association, Council for Doctoral Education, EUA-CDE, <https://eua-cde.org/>), створеної у 2008 році у відповідь на зростаючий інтерес до докторської освіти та наукової підготовки в Європі. Європейська університетська асоціація – це найбільша європейська мережа в цій галузі, що охоплює понад 260 університетів та установ, що забезпечують докторську освіту та підготовку дослідників у 36 країнах світу [32].

З моменту свого створення EUA-CDE очолює трансформацію та зміцнення докторської освіти в Європі. Спираючись на результати роботи європейських університетів щодо докторських програм та дослідницької кар'єри, EUA-CDE став рушійною силою імплементації Зальцбурзьких принципів і рекомендацій, а також популяризації докторської освіти в єдності європейської вищої освіти та наукових досліджень.

Членами EUA-CDE ради було підготовлено та імплементовано рамкові документи з урахування вимог Європейського простору вищої освіти і Болонського процесу щодо організації підготовки докторів філософії:

– «Зальцбурзькі принципи» – «Висновки та рекомендації Болонського семінару "Докторські програми для європейського суспільства знань"» (Salzburg I. Conclusions and Recommendations from the Bologna Seminar on «Doctoral Programmes for the European Knowledge Society», 2005) [43], «"Ініціативні рекомендації" Ради з докторської освіти Європейської асоціації університетів» (Salzburg II. Initiative Recommendations» of the European University Association, EUA Council for Doctoral Education, 2010) [44];

– «Принципи інноваційної докторської підготовки» (Principles for Innovative Doctoral Training, Mapping Exercise on Doctoral Training in Europe, 2011) [41].

Розроблення та апробація організаційних принципів підготовки докторів філософії з соціальної роботи – одна з актуальних ініціатив *Комітету з удосконалення докторської освіти з соціальної роботи* (Group for the Advancement of Doctoral Education in Social Work, GADE, <http://www.gadesocialwork.org/>). GADE – це організація, заснована в 1977 році, до складу якої сьогодні входять понад 90 університетів та докторських програм з соціальної роботи різних країн світу. Основна мета GADE – сприяння інноваціям докторської освіти в галузі соціальної роботи шляхом комунікації, обміну інформацією та пропаганди кращого досвіду у викладанні, освіті та покращенні якості докторських досліджень [37].

У 2013 році GADE було запропоновано документ «Рекомендації щодо забезпечення якості програм підготовки докторів філософії із соціальної роботи» (Quality guidelines for phd programs in social work, 2013 р., США). Група розробників рекомендацій, призначених головою GADE Кіа Дж. Бентлі: Донна Харрінгтон (співголова, Мерілендський університет) Кріс Петр (співголова, Університет Канзасу) Беверлі Блек (Техаський університет в Арлінгтоні) [22, с. 99].

В Україні переклад «Рекомендацій...» вперше було опубліковано Т. Семигіною у науковому виданні «Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму» (2019, № 3): «Метою цього документа є надання рекомендацій щодо розробки, оцінювання та вдосконалення програм підготовки докторів філософії із соціальної роботи. Конкретні вимоги та структура програм підготовки докторів філософії значною мірою залежатимуть від політики щодо отримання ступеня доктора філософії та процедур коледжу або університету, а також обраного спрямування програми. Таким чином, можна очікувати певної варіативності програм та їхньої несхожості у різних освітніх закладах. Цей документ не має на меті висування певних вимог, натомість він визначає дороговкази, на які можуть орієнтуватись програми. Цей документ затверджено членами GADE на щорічному засіданні у квітні 2013 року» [22, с. 99].

В «Рекомендаціях...» які, «мають бути динамічним документом, який слід регулярно оновлювати, щоб відображати останні знання про якісну докторську освіту», а також «мають на меті надихати, вони покликані допомогти закладам розробити та вдосконалити докторські програми з соціальної роботи» акцентується на важливості різних аспектів програми підготовки докторів філософії з соціальної роботи: мета навчання докторів філософії із соціальної роботи; рекомендації щодо якості (знання про соціальну роботу як професію та дисципліну; дослідження; викладання; ресурси, адміністрування, структури; рекомендовані результати студентів) та ін. [22, с. 104].

Вагоме місце в інституційній інфраструктурі теорії, практики і досліджень в галузі соціальної роботи належить *Міжнародній асоціації шкіл соціальної роботи* (The International Association Of Schools Of Social Work, IASSW, <https://bit.ly/2ZYWK0N>) – всесвітній організації шкіл соціальної роботи та педагогів, яка представляє інтереси освіти з соціальної роботи та цінності цієї професії упродовж майже 90 років. IASSW була започаткована на першій Міжнародній конференції соціальної роботи, що відбулася в Парижі в 1928 році [48].

IASSW – це всесвітня асоціація шкіл соціальної роботи, інших освітніх програм соціальної роботи та викладачів соціальної роботи, з-поміж завдань якої: сприяння розвитку освіти з соціальної роботи в усьому світі; розроблення стандартів для підвищення якості освіти з соціальної роботи; заохочення міжнародного обміну; організація та проведення форумів для обміну дослідженнями з соціальної роботи; сприяння правам людини та соціальному розвитку через політику та пропагандистську діяльність [48].

Сьогодні асоційованими членами цієї організації є 408 закладів (станом на 29 червня 2022 р.), зокрема, 4 з України – Києво-Могилянська академія, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Український католицький університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (<https://www.iassw-aiets.org/our-members/#1580474856533-43de923d-7ab9>) [48].

Сприяння розвитку освіти з соціальної роботи забезпечується, зокрема, шляхом організації та проведення форумів, конференцій, семінарів. З-поміж інших – Генеральна Асамблея Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи (The International Association Of Schools Of Social Work), що відбулася 13 липня 2022 р. [38].

Формулювання та реалізацію стратегії щодо глобальних міжнародних пріоритетів соціальної роботи, дослідження умов, які сприяють досягненню позитивних результатів у галузі соціальної роботи та соціального розвитку Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи здійснює у співпраці з Міжнародною федерацією соціальних працівників (International Federation Of Social Workers, IFSW, 1928 р.) [40] та Міжнародною радою з питань соціального добробуту (International Council on Social Welfare, ICSW, 1928 р.) [39], які «впродовж десятиліть мають офіційний консультативний статус у Раді з економічних і соціальних питань Організації Об'єднаних Націй та в інших структурах ООН і відповідних організаціях» [24, с. 58].

Міжнародними фаховими спільнотами свого часу було розроблено такі документи:

– «Глобальні стандарти освіти та підготовки фахівців із соціальної роботи» (Global Standards for the Education and Training of Social Work Professionals, 2004 p.) [36];

– «Світові пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій» (Global Agenda for Social Work and Social Development: a path toward sustainable social work, 2012) [47];

– «Глобальне визначення соціальної роботи» (Global definition of social work, 2014 p.) [34];

– «Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи» (Global Standards for Social Work Education And Training, 2020 p.) [35; 26];

– та ін.

У світовій практиці заслуговує на увагу досвід підготовки докторів філософії у Великій Британії. Зокрема, щодо врахування принципу орієнтації на ринок праці, що передбачений *Програмою розвитку дослідників «Realising the potential of researchers»* («Реалізація потенціалу дослідників»), VITAE, Велика Британія, <https://www.vitae.ac.uk/>) [42].

VITAE – світовий лідер з більш ніж 50-річним досвідом роботи з підтримки професійного розвитку, підвищення кваліфікації дослідників, які прагнуть до досконалості, інновацій та впливу. Основне кредо організаторів VITAE: «Ми посилюємо інституційне забезпечення наших членів для професійного розвитку дослідників через дослідження та інновації, навчання та ресурси, заходи, консультації та членство» [42].

Вивчення організаційних засад, принципів діяльності та розвитку міжнародної професійної платформи соціальної роботи «потребує переосмислення розуміння самої соціальної роботи, її етичних норм та стандартів підготовки соціальних працівників, що має сприяти піднесенню професіоналізму та самооцінки практиків і викладачів соціальної роботи» [24, с. 60].

З-поміж завдань діяльності названих вище та інших міжнародних структур, інституціоналізованих глобальних фахових спільнот (асоціацій, організацій, програм тощо) є координація діяльності щодо розвитку освіти з соціальної роботи: розроблення стандартів для підвищення якості освіти; організація та проведення форумів для обміну дослідженнями; популяризація науково-методичного досвіду, теорії і практики докторської освіти з соціальної роботи.

Наступна складова нашого дослідження – *аналіз освітньо-наукових програм з підготовки докторів філософії з соціальної роботи на предмет використання досвіду іноземних програм.*

З метою узагальнення рівня використання зарубіжного досвіду підготовки докторів філософії в Україні було проаналізовано стан врахування досвіду іноземних програм під час формулювання цілей та програмних результатів навчання у вітчизняних освітньо-наукових програмах (ОНП) з соціальної роботи. Основне джерело – відомості про самооцінювання ОНП зі спеціальності 231 Соціальна робота, що формувалися ЗВО, науковими установами під час проходження акредитації освітньо-наукових програм Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

Таблиця 1

**Врахування досвіду іноземних програм під час формулювання
цілей та програмних результатів навчання
в українських освітньо-наукових програмах з соціальної роботи
(за матеріалами відомостей про самооцінювання освітньо-наукових програм)**

№ з/п	ЗВО/наукова установа Назва ОНП	Яким чином під час формулювання цілей та програмних результатів навчання ОНП враховано досвід іноземних програм
1.	<p>Київський національний університет імені Тараса Шевченка</p> <p>Соціальна робота</p> <p>http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/accreditation/231/37145-social-work.pdf</p>	<p>Докторську програму було створено у 2011 році завдяки співпраці європейських університетів: Великобританія, Грузія, Словенія, Литва та ін. Після ознайомлення були додані результати навчання: знати принципи фінансування науково-дослідної роботи та структуру кошторисів на її виконання, знати потреби ринку.</p> <p>Робочою групою були вивчені аналогічні програми Докторської підготовки в США, Канаді та Великобританії (The University of Southern California School of Social Work, University of Portsmouth, Royal Roads University), що дозволило значно поглибити розуміння цілей та програмних результатів навчання в частині забезпечення інтелектуального лідерства.</p> <p>Програмні результати було доповнено положенням про ініціювання інноваційних комплексних проектів, лідерство та повна автономність під час їх реалізації.</p> <p>Окрім того, Гарант програми ОНП Соціальна робота Чуйко О.В. у 2016 році брала участь у International Staff Week on Virtual Education and Project-Based Learning за програмою Erasmus+ на базі університету Новіа (Фінляндія, м. Вааса), де відбувалось ознайомлення із програмою підготовки соціальних працівників. Прогресивні ідеї освітньої технології (зокрема проектний підхід) був імплементований в розробку ОНП.</p>
2.	Київський університет імені Бориса Грінченка	<p>При розробці ОНП було враховано досвід аналогічних програм у соціальній сфері, які реалізуються в іноземних університетах (Програми підготовки Докторів філософії з соціальної роботи Inter University Doctoral Degree Program in Social Work</p>

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	<p>Соціальна робота</p> <p>https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/nmc.kmn/accred/2020/3-onr/231_Sotsialna_robota.pdf</p>	<p>Португальського католицького університету й Університету Коїмбри, The PhD Program in Social Welfare Школи соціальної роботи Вашингтонського університету).</p> <p>При формулюванні цілей та ПРН було також враховано документ «Глобальні стандарти підготовки соціальних працівників» (https://www.iassw-aiets.org/global-standards-for-social-work-education-and-training/), ухвалений у 2004 році Міжнародною федерацією соціальних працівників і Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи, а також сучасне Глобальне визначення соціальної роботи (https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-socialwork/), ухвалене в 2014 році цими ж міжнародними фаховими організаціями.</p>
3.	<p>Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України</p> <p>Соціальна робота з дітьми та молоддю</p> <p>https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/Prohr.-samoots.-231-Sotsialna-robota.pdf</p>	<p>З Опольським Університетом (Польща, договір про співпрацю Інституту проблем виховання НАПН України 2017-2021 рр.), Жешівським Університетом (Республіка Польща, кафедра соціальної і ресоціалізаційної педагогіки).</p> <p>При формулюванні цілей та ПРН було враховано документ «Глобальні стандарти підготовки соціальних працівників», ухвалений у 2004 році Міжнародною федерацією соціальних працівників і Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи, а також сучасне Глобальне визначення соціальної роботи, ухвалене в 2014 році цими ж міжнародними фаховими організаціями, «Світові пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій».</p> <p>Зазначений досвід використано у програмах «Методологія та організація педагогічних досліджень у сфері соціальної роботи», «Сучасні підходи і концепції у соціальній роботі», «Інновації у соціальній роботі», «Нормативно-правова база досліджень у соціальній роботі з дітьми та молоддю».</p>
4.	<p>Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради</p> <p>Соціальна робота</p>	<p>При створенні ОНП особливу увагу було приділено подібним програмам. Закордонний досвід було використано при формулюванні програмних результатів ОНП: використані розроблені Глобальні стандарти підготовки соціальних працівників (https://cutt.ly/obTfo95/); враховані пропозиції щодо проходження програм міжнародної співпраці для здобувачів освітньо-наукового рівня доктор філософії (https://cutt.ly/SbTfs7x) у напрямі посилення мовної компетентності</p>

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	http://www.hgpa.kharkov.com/wp-content/uploads/2019/opp/samoocinka/phd_soc.pdf	здобувачів освіти і опанування освітніх компонентів іноземною мовою (https://cutt.ly/CbTffSW).
5.	Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка Соціальна робота http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/2021/vidomosti_231.pdf	Під час формулювання цілей та визначення програмних результатів ОП враховано досвід аналогічних ОП. Програмна група проаналізувала досвід Університету гуманітарних і природничих наук ім. Яна Длугоша (Польща) та Куявсько-Поморської вищої школи (Польща). На основі аналізу зазначених ОП зреалізовано ідею викладання педагогічної антропології, спрямованої на антропологізоване моделювання програми самостійного експериментального дослідження, а також дисципліни, які посилюють практичну спрямованість підготовки фахівців («Супервізія в соціальній роботі», «Моніторинг та оцінка соціальних програм і проектів», «Тайм-менеджмент в соціальній роботі»).
6.	Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» Соціальна робота http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/publinfo_samo_onp_231_soc_work_doc_filos.pdf	У рамках міжнародної наукової мобільності вивчався досвід підготовки докторів філософії у Кембриджському університеті (д.п.н., проф. С.В.Савченко, д.п.н., проф. О.Л.Караман), Жешувському університеті (д.п.н., проф. О.Л.Караман), заснований на формуванні у здобувачів компетентностей для життя у XXI столітті. Також було враховано Глобальні стандарти освіти та підготовки в галузі соціальної роботи (2020 р.), які містять рекомендації щодо визначення місії, компетентностей, очікуваних результатів ОП, ОК, обсягу практики, співпраці між різними школами соціальної роботи, інтеграції освіти, практики та досліджень з соціальної роботи.
7.	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини Соціальна робота	Під час формулювання цілей та програмних результатів ОП враховано іноземний досвід щодо: – підготовки докторів філософії з соціальної роботи (Комітет з удосконалення докторської освіти з соціальної роботи, GADE, http://www.gadesocialwork.org , https://cutt.ly/mE2X4fP ; Міжнародна асоціація шкіл

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

	<p>https://cutt.ly/cLz6bKb</p>	<p>соціальної роботи IASSW, https://bit.ly/2ZYWK0N; Рада з докторської освіти EUA-CDE, https://eua-cde.org/);</p> <ul style="list-style-type: none"> - підготовки докторів філософії до викладацької діяльності (Рекомендації щодо забезпечення програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи, 2013, США, https://cutt.ly/mE2X4fP); - орієнтації підготовки докторів філософії з соціальної роботи на ринок праці, діяльність Ради роботодавців (VITAE, Великобританія, https://www.vitae.ac.uk/); - організаційно-методичного супроводу підготовки докторів філософії (Університет імені Адама Міцкевича, Польща («Doctoral School of Social Sciences», https://bit.ly/3rKXbrj); - постійного оновлення ВК (Пряшівський університет, Словачька Республіка («Sociálna práca», https://bit.ly/3GOMEyT).
8.	<p>Національний університет «Львівська політехніка»</p> <p>Соціальна робота https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/program/12450/vso231phd.pdf</p>	<p>Побудова ОНП відповідає підходам до викладання, напрацьованим у співпраці з європейськими партнерськими університетами в рамках проекту Erasmus+ «DocHub»: Докторська школа Університету Люмьєр2 (Франція), Університету Тампере (Фінляндія).</p> <p>Враховано північноамериканський досвід, зокрема, Манітобського університету, факультету соціальної роботи.</p>

Заслугує на увагу використання українськими ЗВО зарубіжного досвіду в контексті удосконалення внутрішньої політики і процедур забезпечення академічної доброчесності. Так, за результатами реалізації Міжнародного проєкту «Академічна доброчесність як складова якості освітнього процесу» у межах програми Британської ради «Student Action: Програма розвитку лідерських компетенцій студентів» (<https://cutt.ly/xE9xu0G>), що реалізувався командою факультету соціальної та психологічної освіти, в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини впроваджено низку аудиторних, позааудиторних форм роботи. Зокрема, з метою дотримання принципу академічно доброчесного освітньо-наукового середовища, формування академічної культури в учасників освітнього процесу, підвищення його якості до змісту ОНП «Соціальна робота» (2021) введено освітню компоненту «Наукове дослідження та академічна доброчесність» [15].

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. У результаті проведеного аналізу з'ясовано, що під час формулювання цілей та програмних результатів розробниками освітньо-наукових програм враховано міжнародний досвід щодо підготовки докторів філософії з соціальної роботи, що популяризується Комітетом з удосконалення докторської освіти з соціальної роботи (Group for the Advancement of Doctoral Education in Social Work, GADE), Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи (The International Association Of Schools Of Social Work, IASSW), Радою з докторської освіти Європейської асоціації університетів (European University Association, Council for Doctoral Education, EUA-CDE) та іншими міжнародними фаховими спільнотами. Зокрема, у змісті підготовки докторів філософії частково імплементовано «Рекомендації щодо забезпечення програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи» (Quality guidelines for phd programs in social work, 2013).

З-поміж основних організаційних принципів використання досвіду іноземних програм під час формулювання цілей та програмних результатів навчання в українських освітньо-наукових програмах з соціальної роботи виокремлюємо такі:

- співпраця із зарубіжними закладами освіти, науковими установами, громадськими структурами;
- участь у науково-практичних, методичних заходах, програмах міжнародної академічної мобільності з метою ознайомлення з іноземними програмами;
- проєктна діяльність спільно із зарубіжними партнерами;
- імплементція кращого зарубіжного досвіду в українській практиці підготовки докторів філософії (посилення мовної компетентності здобувачів освіти і опанування освітніх компонентів іноземною мовою; практична зорієнтованість підготовки доктора філософії як науковця та викладача; орієнтація підготовки доктора філософії з соціальної роботи на ринок праці; постійне оновлення вибіркового компоненту підготовки; удосконалення внутрішньої політики і процедур забезпечення академічної доброчесності).

З метою розвитку системи підготовки докторів філософії у контексті інтеграції до світового освітнього та дослідницького простору з-поміж подальших перспектив вбачаємо вивчення та імплементацию в українській практиці зарубіжного досвіду з популяризації науково-методичних засад, теорії і практики

докторської освіти, реалізацію стратегії щодо глобальних міжнародних пріоритетів соціальної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко О. Докторська підготовка із соціальної роботи у Великій Британії: орієнтація на ринок праці. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 1. С. 60–69.
2. Винницький М. Впровадження третього циклу вищої освіти – ключ до успіху Болонського процесу. *Вища школа*. 2008. № 12. С. 20–27.
3. Докторські програми в Україні: досвід НАУКМА / За ред. В. П. Моренця. К. : Універ. вид-во «Пульсари», 2010. 160 с.
4. Заболотна О., Шудло С. Трансформаційний потенціал емпіричних досліджень для вищої освіти: міф чи реальність? *Вища освіта України*. 2017. № 3. С. 50–56.
5. Закон України «Про вищу освіту» (2014, зі змінами). URL: <https://bit.ly/3DUNQj2> (дата звернення: 02.02.2022).
6. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015, зі змінами). URL: <https://bit.ly/3yrgwTeM> (дата звернення: 02.02.2022).
7. Закон України «Про освіту» (2017, зі змінами). URL: <https://bit.ly/3DWWUgL> (дата звернення: 02.02.2022).
8. Інформаційно-аналітичний звіт Міністерства освіти і науки України про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії. Київ. 2021. 20 с. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/informacijno-analitychnyj-zvit-mon-ukrayiny-pro-provedennya-eksperymentu-z-prysudzheniya-stupenya-doktora-filosofiyi/> (дата звернення: 10.01.2022).
9. Карагодіна О., Пожидаєва О. Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи: аналіз поточної ситуації. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2017. № 1. С. 85–91.
10. Карагодіна О., Семигіна Т. Розвивальний потенціал досліджень у соціальній роботі. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (13–14 березня 2020 року, Київ) / за ред. Ю. М. Швалба. К. : КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. С. 49–52.
11. Карагодіна, О., Семигіна, Т. (2022). Перші дисертаційні дослідження із соціальної роботи в Україні: критична оцінка. *Social Work and Education*. 2022. Vol. 9, No. 1. pp. 44–55.
12. Кравченко О., Коляда Н., Підготовка PhD здобувачів до управління науковими проектами: з досвіду реалізації ОНП «Соціальна робота». *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. № 2 (7). С. 306–314.
13. Лютий В. П. Паспорт спеціальності 231 «Соціальна робота» : Матеріали круглого столу «Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи» (Київ, АПСВТ, 25 жовтня 2017 р.). URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Lutyi_RT2.pdf (дата звернення: 01.02.2022).
14. Меньяло В. І. Підготовка майбутніх докторів філософії до дослідницько-інноваційної діяльності: теоретико-методичні аспекти : монографія. Херсон : Гельветика, 2020. 580 с.
15. Наукове дослідження та академічна доброчесність. Робоча програма навчальної дисципліни. URL: <https://cutt.ly/LLkNYGt> (дата звернення: 02.06.2022).
16. Національна рамка кваліфікацій (постанова КМУ № 1341 від 23.11.2011 у редакції від 25.06.2020 № 519). URL: <https://bit.ly/3oUbCaq> (дата звернення: 02.02.2022).
17. Освітньо-наукова програма «Соціальна робота» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (2022 р.). URL: <https://cutt.ly/7ISVIIf> (дата звернення: 03.05.2022).
18. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 5–6 жовтня 2017 р.). Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2017. 216 с.
19. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою КМУ № 261 від

- 23.03.2016 р. (зі змінами, Постанова КМ № 283 від 03.04.2019 р.). URL: <https://bit.ly/3oV9mQk> (дата звернення: 02.02.2022).
20. Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами, Постанова КМ № 341 від 21.03.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.04.2022).
21. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України. 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 02.05.2022).
22. Рекомендації щодо забезпечення якості програм підготовки докторів філософії із соціальної роботи. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 3. С. 99–103.
23. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / За заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. Київ: Пріоритети, 2015. 84 с.
24. Семигіна Т. В. Глобальні пріоритети соціального розвитку: імперативи для політики і практики. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2013. Т. 149. С. 57–62.
25. Семигіна Т. В. Використання дискурс-аналізу в дослідженнях із соціальної роботи. *Наукові записки НаУКМА*. 2001. Т.19 (спеціальний випуск). С. 324–325.
26. Семигіна Т.В. Глобальні стандарти підготовки соціальних працівників як ідеалістичне бачення розвитку освіти із соціальної роботи. *Репрезентація освітніх досягнень, мас-медіа та роль філології у сучасній системі наук: колективна монографія (1-е вид.)*. / під ред. Каплак В.Г. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2021. С. 75–84.
27. Семигіна Тетяна. Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с.
28. Сервіс акредитації освітніх програм закладів вищої освіти. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://office.naqa.gov.ua> (дата звернення: 02.06.2022).
29. Стандарт вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, ступінь доктор філософії, галузь знань 23 Соціальна робота, спеціальність 231 Соціальна робота (наказ Міністерства освіти і науки України від 30.12.2021 р. № 1495). URL: <https://bit.ly/3nemUoW> (дата звернення: 03.05.2022).
30. Ступінь Phd. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://naqa.gov.ua/%d1%81%d1%82%d1%83%d0%bf%d1%96%d0%bd%d1%8c-phd/#> (дата звернення: 02.06.2022).
31. Таланова Ж. В. Докторська підготовка у світі та Україні. Київ: Міленіум, 2010. 475 с.
32. EUA Council for Doctoral Education. URL: <https://eua-cde.org/> (дата звернення: 12.07.2022).
33. Global Agenda For Social Work And Social Development 2020-2030. The International Association Of Schools Of Social Work. URL: <https://www.iasswaiets.org/global-agenda/> (дата звернення: 10.07.2022).
34. Global definition of social work. International Federation Of Social Workers. URL: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> (дата звернення: 12.07.2022).
35. Global Standards for Social Work Education And Training. IASSW, IFSW (2020). URL: <https://www.iassw-aiets.org/global-standards-for-social-work-education-and-training/> (дата звернення: 12.07.2022).
36. Global Standards for the Education and Training of Social Work Professionals. IFSW (2004). URL: <http://www.socialserviceworkforce.org/resources/global-standards-education-and-training-social-work-professionals> (дата звернення: 10.07.2022).
37. Group for the Advancement of Doctoral Education in Social Work. URL: <http://www.gadesocialwork.org/> (дата звернення: 12.07.2022).
38. IASSW General Assembly 2022. URL: <https://www.iassw-aiets.org/featured/10099-iassw-online-general-assembly-2022-2/> (дата звернення: 12.07.2022).
39. International Council on Social Welfare, ICSW. URL: <https://www.icsw.org/> (дата звернення: 15.07.2022).

40. International Federation Of Social Workers, IFSW. URL: <https://www.ifsw.org/social-work-action/> (дата звернення: 15.07.2022).
41. Principles for Innovative Doctoral Training, Mapping Exercise on Doctoral Training in Europe, 2011. URL: https://euraxess.ec.europa.eu/sites/default/files/policy_library/principles_for_innovative_doctoral_training.pdf (дата звернення: 11.07.2022).
42. Realising the potential of researchers VITAE. URL: <https://www.vitae.ac.uk/> (дата звернення: 12.07.2022).
43. Salzburg I «Conclusions and Recommendations from the Bologna Seminar on “Doctoral Programmes for the European Knowledge Society“», Salzburg, 3-5 February 2005. URL: <https://eua.eu/downloads/publications/salzburg%20recommendations%202005.pdf> (дата звернення: 12.05.2022).
44. Salzburg II «Initiative Recommendations» of the European University Association (EUA Council for Doctoral Education), 2010. URL: <https://www.eua.eu/downloads/publications/salzburg%20ii%20recommendations%202010.pdf> (дата звернення: 12.05.2022).
45. Semigina T., Kabachenko N., Boyko O. Piloting a social work doctoral programme: Ukraine’s vignette. *European Social Work Journal*. 2017. Vol. 20(2). P. 265–276. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13691457.2016.1202203> (дата звернення: 12.04.2022).
46. The IASSW Statement on Social Work Research. URL: <https://www.iassw-aiets.org/the-iassw-statement-on-social-work-research-july-2014>
47. Global Agenda for Social Work and Social Development: a path toward sustainable social work. International Federation of Social Workers (2012). URL: www.globalsocialagenda.org. (дата звернення: 16.07.2022).
48. The International Association Of Schools Of Social Work. URL: <https://bit.ly/2ZYWK0N> (дата звернення: 12.06.2022).
49. Quality guidelines for Phd programs in social work. URL: [http://www.gadephd.org/Portals/0/docs/GADE%20quality%20guidelines%20approved%204%2006%202013%20\(2\).pdf?ver=2013-06-27-221225-117](http://www.gadephd.org/Portals/0/docs/GADE%20quality%20guidelines%20approved%204%2006%202013%20(2).pdf?ver=2013-06-27-221225-117) (дата звернення: 12.05.2022).

REFERENCES

1. Boiko O. Doktorska pidhotovka iz sotsialnoi roboty u Velykii Brytanii: oriientatsiia na rynek pratsi. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu*. 2019. № 1. S. 60–69. [in Ukrainian]
2. Vynnytskyi M. Vprovadzhennia tretoho tsykladu vyshchoi osvity – kliuch do uspikhu Bolonskoho protsesu. *Vyshcha shkola*. 2008. № 12. S. 20–27. [in Ukrainian]
3. Doktorski prohramy v Ukraini: dosvid NaUKMA / Za red. V. P. Morentsia. K. : Univer. vyd-vo «Pulsary», 2010. 160 s. [in Ukrainian]
4. Zabolotna O., Shudlo S. Transformatsiyni potentsial empirychnykh doslidzhen dlia vyshchoi osvity: mif chy realist? *Vyshcha osvita Ukrainy*. 2017. № 3. S. 50–56. [in Ukrainian]
5. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» (2014, zi zminamy). URL: <https://bit.ly/3DUNQj2> [in Ukrainian]
6. Zakon Ukrainy «Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist» (2015, zi zminamy). URL: <https://bit.ly/3yrwTeM> [in Ukrainian]
7. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» (2017, zi zminamy). URL: <https://bit.ly/3DWUgUL> [in Ukrainian]
8. Informatsiino-analitychnyi zvit Ministerstva osvity i nauky Ukrainy pro provedennia eksperymentu z prysudzhennia stupenia doktora filosofii. Kyiv. 2021. 20 s. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/informacijno-analitychnyj-zvit-mon-ukrayiny-pro-provedennya-eksperymentu-z-prysudzhennya-stupenya-doktora-filosofiyi/> [in Ukrainian]
9. Karahodina O., Pozhydaieva O. Zaprovadzhennia prohram pidhotovky doktoriv filosofii z sotsialnoi roboty: analiz potочноi sytuatsii. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu*. 2017. № 1. S. 85–91. [in Ukrainian]

10. Karahodina O., Semyhina T. Rozvyvalnyi potentsial doslidzhen u sotsialnii roboti. Rozvyvalnyi potentsial suchasnoi sotsialnoi roboty: metodolohiia ta tekhnolohii : materialy V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (13–14 bereznia 2020 roku, Kyiv) / za red. Yu. M. Shvalba. K. : KNU imeni Tarasa Shevchenka, 2020. S. 49–52. [in Ukrainian]
11. Karahodina, O., Semyhina, T. (2022). Pershi dysertatsiini doslidzhennia iz sotsialnoi roboty v Ukraini: krytychna otsinka. Social Work and Education. 2022. Vol. 9, No. 1. pp. 44–55. [in Ukrainian]
12. Kravchenko O., Koliada N., Pidhotovka PHD здобувачив до управління науковими проєктами: з досвіду реалізації ONP «Сотціальна робота». Сотціальна робота та сотціальна освіта. 2021. № 2 (7). S. 306–314. [in Ukrainian]
13. Liutyi V. P. Pasport spetsialnosti 231 «Сотціальна робота» : Materialy kruhloho stolu «Zaprovadzhennia prohram pidhotovky doktoriv filosofii z sotsialnoi roboty» (Kyiv, APSVT, 25 zhovtnia 2017 r.). URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Lutyi_RT2.pdf [in Ukrainian]
14. Meniailo V. I. Pidhotovka maibutnikh doktoriv filosofii do doslidnytsko-innovatsiinoi diialnosti: teoretyko-metodychni aspekty : monohrafiia. Kherson : Helvetyka, 2020. 580 s. [in Ukrainian]
15. Naukove doslidzhennia ta akademichna dobrochesnist. Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny. URL: <https://cutt.ly/ILkNYGt> [in Ukrainian]
16. Natsionalna ramka kvalifikatsii (postanova KMU № 1341 vid 23.11.2011 u redaktsii vid 25.06.2020 № 519). URL: <https://bit.ly/3oUbCaa> [in Ukrainian]
17. Osvitno-naukova prohrama «Сотціальна робота» Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny (2022 r.). URL: <https://cutt.ly/7JSVlIf> [in Ukrainian]
18. Pidhotovka doktoriv filosofii (PhD) v umovakh reformuvannia vyshchoi osvity : materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Zaporizhzhia, 5–6 zhovtnia 2017 r.). Zaporizhzhia : Zaporizkyi natsionalnyi universytet, 2017. 216 s. [in Ukrainian]
19. Poriadok pidhotovky здобувачив vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u zakladakh vyshchoi osvity (naukovykh ustanovakh), zatverdzheno Postanovoiu KMU № 261 vid 23.03.2016 r. (zi zminamy, Postanova KM № 283 vid 03.04.2019 r.). URL: <https://bit.ly/3oV9mQk> [in Ukrainian]
20. Poriadok prysudzhennia stupenia doktora filosofii ta skasuvannia rishennia razovoi spetsializovanoi vchenoi rady zakladu vyshchoi osvity, naukovoї ustanovy pro prysudzhennia stupenia doktora filosofii (Postanova vid 12 sichnia 2022 r. № 44, zi zminamy, Postanova KM № 341 vid 21.03.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
21. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku. Ukaz Prezydenta Ukrainy. 30 veresnia 2019 roku № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [in Ukrainian]
22. Rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti prohram pidhotovky doktoriv filosofii iz sotsialnoi roboty. Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu. 2019. № 3. S. 99–103. [in Ukrainian]
23. Rozvytok systemy zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v Ukraini: informatsiino-analitychnyi ohliad / Za zah. red. S. Kalashnikovoi ta V. Luhovoho. Kyiv: Priorytety, 2015. 84 s. [in Ukrainian]
24. Semyhina T. V. Hlobalni priorytety sotsialnoho rozvytku: imperatyvy dlia polityky i praktyky. Naukovi zapysky NaUKMA. Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna робота. 2013. T. 149. S. 57–62. [in Ukrainian]
25. Semyhina T. V. Vykorystannia dyskurs-analizu v doslidzhenniakh iz sotsialnoi roboty. Naukovi zapysky NaUKMA. 2001. T.19 (spetsialnyi vypusk). S. 324–325. [in Ukrainian]
26. Semyhina T.V. Hlobalni standarty pidhotovky sotsialnykh pratsivnykiv yak idealistychne bachennia rozvytku osvity iz sotsialnoi roboty. Reprezentatsiia osvitnikh dosiahnen, mas-media ta rol filolohii u suchasni systemi nauk: kolektyvna monohrafiia (1-e vyd.). / pid red. Kaplak V.H. Vinnytsia: Yevropeiska naukova platforma, 2021. S. 75–84. [in Ukrainian]
27. Semyhina Tetiana. Mizhnarodna sotsialna робота: priorytety ta standarty. Kyiv: Akademiia pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu, 2021. 175 s. [in Ukrainian]
28. Servis akredytatsii osvitnikh prohram zakladiv vyshchoi osvity. Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. URL: <https://office.naq.gov.ua> [in Ukrainian]
29. Standart vyshchoi osvity tretoho (osvitno-naukovoho) rivnia, stupin doktor filosofii, haluz znan 23 Сотціальна робота, spetsialnist 231 Сотціальна робота (nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 30.12.2021 r. № 1495). URL: <https://bit.ly/3nemUoW> [in Ukrainian]

30. Stupin PHd. Natsionalne ahenstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. URL: <https://naqa.gov.ua/%d1%81%d1%82%d1%83%d0%bf%d1%96%d0%bd%d1%8c-phd/#> [in Ukrainian]
31. Talanova Zh. V. Doktorska pidhotovka u sviti ta Ukraini. Kyiv: Milenium, 2010. 475 s. [in Ukrainian]
32. EUA Council for Doctoral Education. URL: <https://eua-cde.org/> [in English]
33. Global Agenda For Social Work And Social Development 2020-2030. The International Association Of Schools Of Social Work. URL: <https://www.iasswaiets.org/global-agenda/> [in English]
34. Global definition of social work. International Federation Of Social Workers. URL: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> [in English]
35. Global Standards for Social Work Education And Training. IASSW, IFSW (2020). URL: <https://www.iassw-aiets.org/global-standards-for-social-work-education-and-training/> [in English]
36. Global Standards for the Education and Training of Social Work Professionals. IFSW (2004). URL: <http://www.socialserviceworkforce.org/resources/global-standards-education-and-training-social-work-professionals> [in English]
37. Group for the Advancement of Doctoral Education in Social Work. URL: <http://www.gadesocialwork.org/> [in English]
38. IASSW General Assembly 2022. URL: <https://www.iassw-aiets.org/featured/10099-iassw-online-general-assembly-2022-2/> [in English]
39. International Council on Social Welfare, ICSW. URL: <https://www.icsw.org/> [in English]
40. International Federation Of Social Workers, IFSW. URL: <https://www.ifsw.org/social-work-action/> [in English]
41. Principles for Innovative Doctoral Training, Mapping Exercise on Doctoral Training in Europe, 2011. URL: https://euraxess.ec.europa.eu/sites/default/files/policy_library/principles_for_innovative_doctoral_training.pdf [in English]
42. Realising the potential of researchers VITAE. URL: <https://www.vitae.ac.uk/> [in English]
43. Salzburg I «Conclusions and Recommendations from the Bologna Seminar on “Doctoral Programmes for the European Knowledge Society”», Salzburg, 3-5 February 2005. URL: <https://eua.eu/downloads/publications/salzburg%20recommendations%202005.pdf> [in English]
44. Salzburg II «Initiative Recommendations» of the European University Association (EUA Council for Doctoral Education), 2010. URL: <https://www.eua.eu/downloads/publications/salzburg%20ii%20recommendations%202010.pdf> [in English]
45. Semigina T., Kabachenko N., Boyko O. Piloting a social work doctoral programme: Ukraine's vignette. *European Social Work Journal*. 2017. Vol. 20(2). P. 265-276. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13691457.2016.1202203> [in English]
46. The IASSW Statement on Social Work Research. URL: <https://www.iassw-aiets.org/the-iassw-statement-on-social-work-research-july-2014> [in English]
47. Global Agenda for Social Work and Social Development: a path toward sustainable social work. International Federation of Social Workers (2012). URL: www.globalsocialagenda.org [in English]
48. The International Association Of Schools Of Social Work. URL: <https://bit.ly/2ZYWK0N> [in English]
49. Quality guidelines for Phd programs in social work. URL: [http://www.gadephd.org/Portals/0/docs/GADE%20quality%20guidelines%20approved%204%2006%202013%20\(2\).pdf?ver=2013-06-27-221225-117](http://www.gadephd.org/Portals/0/docs/GADE%20quality%20guidelines%20approved%204%2006%202013%20(2).pdf?ver=2013-06-27-221225-117) [in English]